

ÎMPRUMUTURI ROMÂNEȘTI ÎN ZOONIMIA HUȚULĂ

DE

IOAN LOBIUC

I. 1. Lucrarea de față se adaugă unui studiu anterior al nostru, mai amplu, privind *Elementele românești în terminologia păstoritului și a creșterii vitelor la huțuli*¹. Pentru a permite o lectură autonomă a ei, facem aici următoarele precizări:

Pentru amândouă lucrările am anchetat un grup restrâns de graiuri huțule de pe teritoriul patriei noastre, și anume din partea superioară a văii riului Moldovița. Așezările huțule de aici sînt: satele Moldovița (anterior: Rușii Moldoviței; Russ-Moldawitza), Demacușa, Putna-Săcrieș, Rașca și Argel, din comuna Moldovița, și satele Paltin (anterior: Ruși pe Bou (1); Valea Boului) și Ciumîrna² din comuna Vatra Moldoviței, jud. Suceava³. Huțulii sînt veniți aici, ca „brănișteni“ ai mănăstirii Moldovița, proprietară, pînă la 1785, a întregii văi, din nord (Galiția, Pocuția) pe la jumătatea veacului al XVIII-lea. În multe din localitățile indicate, ei s-au suprapus peste populația băștinașă românească, pe care au asimilat-o (ca și pe românii ardeleni și bucovineni stabiliți ulterior printre ei). Așezările celelalte de pe valea Moldoviței: satele Vatra Moldoviței, Valea Stînei (fosta colonie nemțească Freudenthal), Dragoșa, Frumosu, Deia și Vama, au fost și sînt exclusiv românești⁴.

¹ Se publică, sub acest titlu, în „Romanoslavica“, vol. XVIII, aflat sub tipar.

² Informatorii sînt notați în textul lucrării prin cifre romane: I Boiciuc Vasile, 62 ani, din Argel; II Ponepalo Vasile, 61 ani, Rașca; III Semco Pintilei, 40 ani, Paltin; IV Trisciuc Timofii, 39 ani, Rașca; V Ponepalo Neculai, 22 ani, Argel. Pe lîngă cîțiva informatori ocazionali (femei), ne-au oferit materiale și un număr de elevi ai claselor V-VIII din unele localități. Zoonimele la care lipsește indicarea subiectului sînt „generale“ în aceste graiuri.

³ După împărțirea administrativă din 1968 a R. S. României.

⁴ O discuție mai largă privind așezarea huțulilor aici, ancheta și referințele bibliografice numeroase se găsesc în studiul de la n. 1.

2. Problema elementelor românești la naționalitățile conlocuitoare și la popoarele vecine „este o problemă lexicală de importanță deosebită nu numai filologic-lingvistică, dar mai ales cultural-istorică, iar din punct de vedere românesc ea va trebui pusă în lumină, pentru motive social-istorice ușor de înțeles”⁵. Numai prin cercetări concrete, de înregistrare a unui material cât mai bogat și mai exact și de interpretare a lui, se poate stabili pe deplin „aportul populației românofone la îmbogățirea patrimoniului lingvistic și cultural al popoarelor din sud-estul european”⁵.

3. Influența limbii române asupra graiurilor huțule, ca și asupra tuturor celorlalte graiuri (carpatice mai ales) ale limbii ucrainene și ale altor limbi vecine, s-a manifestat cel mai intens și cel mai devreme în domeniul păstoritului și al creșterii vitelor. La slavii carpatici și în primul rând la ucrainenii, iar dintre aceștia la huțuli⁶, păstoritul lactat alpin este de origine românească. „Colonizarea valahă” a Carpaților nordici, începută în veacul al XII-lea sau chiar în cel precedent, a determinat, printre altele și îndeosebi, structura și caracterul terminologiei ramurii date în întregul spațiu nord-carpatic⁷.

4. În cadrul acestei terminologii, un loc însemnat îl ocupă numele proprii de animale, care, prin conținut, funcții și relații structurale, se constituie într-un microsistem onomastic⁸, ce intră organic, alături de antroponimie și microtoponimie, în sistemul graiurilor teritoriale cercetate (pentru sistemul limbii comune sau al celei literare onomastica reprezintă elemente marginale, potențiale, facultative). Este știută penetrabilitatea, la contactul lingvistic (generat de cel etnic, economic, cultural), a sistemului onomastic, în special a celui antroponimic, al unei limbi. În numeroase limbi numele proprii sînt, prin excelență, *împrumuturi*. Sistemul zoonimic urmează îndeaproape, în această privință, ca și în altele de altfel, pe cel antroponimic, dar merită și cercetări speciale, atît prin motivele cît și prin procesul în sine și fenomenele ce au loc cu acest prilej, ale împrumutului din alte limbi. Interesul cel mai mare s-ar părea că îl prezintă, sub acest aspect, influența străină asupra românei, în „domeniul atît de românesc al păstoritului și al creșterii vitelor”⁹. Nu mai puțin demne de interes știin-

⁵ I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, București, 1970, p. 108.

⁶ Printre teoriile despre originea etnică a huțulilor există și una care susține originea lor românească și, deci un substrat românesc. Cf. J. Czekanowski, *Wstęp do historii słowian*, Poznań, 1957, p. 98; Al. Rosetti, *Istoria limbii române. V. Limbile vecine*, București, 1966, p. 118; etc.

⁷ Pentru bibliografia recentă a problemei vezi studiul de la n. 1.

⁸ Cf., pentru „coeficientul de sistem” al onomasticii și al sectoarelor ei. V. N. Toporov, *Nekotórie soobrajeniiia v sviazi s postroieniém teoreticeskoi toponomastiki*, „Prințipi toponimiki”, Moscova, 1964, p. 3–22 (o bogată bibliografie la zi); V. A. Nikonov, *Vvedenie v toponimiku*, Moscova, 1965, p. 107 ș. u.; Piroška B. Gergely, *Observații metodologice cu privire la cercetarea sincronică a numelor de persoane maghiare*, „Studii și materiale de onomastică”, București, 1969, p. 13–19.

⁹ St. Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936, p. 150.

tific sînt și zoonimele din contextul vastei influențe pastorale românești asupra idiomurilor slave „nordice“.

5. Deși cercetări *speciale* ale lor aproape că nu există, putem afirma că influența românească a afectat profund, îmbogățindu-le și modificîndule, sistemele zoonimice ale graiurilor carpato-ucrainene, atît în conținutul cît și în planul expresiei lor, particularizîndu-le în raport cu restul graiurilor ucrainene.

În studiul său de sinteză, *Influența limbii române asupra limbii ucrainene*, E. Vrabie găsește, în diverse graiuri, un număr de 27 nume de ovine, dintre care 20 se folosesc — socotim noi, deși autorul nu precizează de fiecare dată această funcție — ca sau și că zoonime, și 6 nume de bovine, dintre care 5 nume proprii¹⁰. Desigur că numărul acesta, rezultat din sursele consultate, trebuie să fie în realitate mult mai mare. De pildă, în satul huțul Luhy din raionul Rachiv al Ucrainei Transcarpatice, numele de oi sînt aproape exclusiv românești¹¹, ceea ce presupune, dată fiind ponderea, acolo, a oieritului, un număr ridicat al lor.

În graiurile anchetate în anii 1967 și 1968, noi am înregistrat 37 nume de ovine (dintre care 14 împrumuturi din română și 7 creații huțule din elemente de aceeași origine), 42 nume de vaci (22 românești), 12 nume de boi (9±1 românești și 2±1 huțule), 21 nume de cabaline (9 din română, pentru 2 foarte probabilă aceeași sursă) și 25 nume de cîini (16 românești). *Totalul* este de 136 de zoonime, dintre care 70±3 (51,5%) românești și 7 (5,1%) derivate huțule din cuvinte preluate din română. Plusul sau minusul de 3 (2,2%) se datorează nesiguranței, pentru unele cuvinte, a sursei românești.

6. Înainte de a justifica aceste împrumuturi, socotim necesară explicarea zoonimiei huțule. Păstoritul la huțuli, ca și la toți ucrainenii carpați, se înrudește strîns cu cel românesc, îndeosebi cu așa-numitul „păstorit din zona fînațelor“ (din Maramureș, o parte a Ardealului, Moldova muntoasă de nord-vest și Bucovina), care cunoaște mai multe forme. Așa se prezintă el în valea Moldoviței, unde și populația românească și cea huțulă au avut și au ca ocupație principală păstoritul și creșterea animalelor, în special a cornutelor mari și a ovinelor (agricultura fiind aici, mai ales la huțuli, o îndeletnicire secundară dintotdeauna). Păstoritul amintit este aici de tip mixt, de fapt, pastoral-agricol, cu pendulare simplă (văratul la stîni, de strînsură sau, mai rar, individuale, în munți, departe de așezările din vale, iar iernatul și tomnatul ori, mai ales în trecut, în tîrlele din zona fînațelor, ori, mai ales azi, în gospodărie). Întîlnim aici, însă, și un păstorit agricol local, fără stîină (vitele, cele sterpe, și caii îndeosebi fiind duși ziua la pășune în afara satului sau în cuprinsul lui și seara aduși în curtea fiecărui proprietar sau în cea a ciobanului)¹². (Cf. calcurile huțule după română:

¹⁰ „Romanoslavica“, XIV, 1967, p. 127—185.

¹¹ V. A. Moskovici, *În polesskoi terminologii cvetooboznačeni*, în culeg. „Polesie (Lingvîstika. Arheologia. Toponimika)“, Moscova, 1968, p. 160.

¹² Cf. R. Vuia, *Tipuri de păstorit la români*, 1964, p. 60, 97—140.

zemîiția „iernat(ic)“ și *zemaŕca* „tîrlă de iarnă“; numele topic *Vesnârca* „primăvăratic“; *litovișși* „vărat(ic)“; *osenovișși* și *osîmniția* „tomnat(ic)“¹³.

Preponderența în valea Moldoviței, de la data apariției lor aici (a doua jumătate, mai exact, începutul ei, a veacului trecut) a gospodăriilor țărănești mici și mijlocii, ca și (co)existența modalităților de păstorit indicate explică existența zoonimiei, bogăția relativă a ei, ca și necesitatea unei asemenea diversități și detalieri.

7. Factorul general și mereu activ al împrumutului de zoonime îl constituie tendința de modernizare a numelor proprii, „moda inovatoare“, remarcată de mulți cercetători¹⁴, deci un factor psihologic, care explică și categoria „împrumuturilor afective“. Alături de el, acționează factorii extralingvistici, îndeosebi social-economici, ai contactului lingvistic (ai celui intern permanent mai ales, de conviețuire, sub diverse forme, a unor colective aloglote), foarte adeseori decisivi. Pentru cazul nostru vom invoca dintre aceștia: prezența, foarte timpurie, a păstorilor români în Carpații ucraineni (ca și polonezi și slovaci) și asimilarea lor ulterioară, destul de târzie, de către slavii carpațici; prestigiul, dat de superioritatea ei tehnică, a civilizației materiale pastorale a românilor; relațiile comerciale, vechi și îndelungate, ale Moldovei cu ținuturile ucrainene sud-vestice și estice; nevoia de achiziții de animale din alte părți, pentru îmbunătățirea rasei; în fine, simpla vecinătate, în multe locuri conviețuirea, a ucrainenilor cu românii, pe o întindere teritorială mare.

Pentru huțulii din valea Moldoviței, este suficient să ne referim, în plus, la conviețuirea lor, în simbioză etnică, cu românii timp de aproape două secole și la comunitatea de viață economică etc. cu aceștia, ceea ce explică unele zoonime specifice, împrumutate după așezarea lor aici. De altfel, și în teritoriile lor originare ei au avut dintotdeauna ocupații identice¹⁵ cu cele ale românilor din Maramureș și Bucovina. Toți acești factori au determinat numeroasele similitudini ale zoonimiei huțule cu cea românească (nordică)¹⁶.

8. Pentru distincția celor două straturi de împrumuturi (în general păstorești) nu dispunem de criterii sigure și eficiente. Fonetica nu ajută, din cauza bilingvismului, se pare, de dată veche, al huțulilor, care modifică neîncetat, cel puțin teoretic, fonetismul împrumuturilor. Pe de altă parte, cercetările de acest fel sînt puține și nici nu le avem pe toate la dispoziție, încît nu putem fi siguri că un zoonim sau altul nu se găsește și în alte

¹³ Prezentăm materialul, aici și în continuare, în transcrierea fonetică a ALR II (cf și ALR II₂; I. Pătruț, *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei*, București, 1957). Din motive tehnice, transcrierea e mult simplificată, literarizată, prin nenotarea, la unele sunete, a tuturor variantelor și nuanțelor.

¹⁴ Cf., de pildă, St. Pașca, *op. cit.*, p. 34, 150; etc.

¹⁵ Vezi *Ukrainska Radianska Ențiklopediia*, t. 3, Kiev, 1962, p. 540—541.

¹⁶ De altfel, la baza numelor proprii în general stau anumite *universalii extralingvistice*, exprimate în cuvintele unei limbi sau alteia și vizibile în structura, modelul și caracterul temelor acestora. A. V. Superanskaia, *Struktura imeni sobstvennogo (Fonologia i morfologia)*, Moscova, 1969, p. 24. ș.u.

graiuri, fiind „specific“ acestora. De aceea, ca și în temeiul împrumuturilor certe anterioare venirii huțulilor aici, nu vom invoca în partea a II-a a lucrării, *Lista împrumuturilor*, pentru etimon, în mod special graiurile românești din zona dată, deși marea majoritate a zoonimelor discutate se găsește și în ele. Ne vom servi de cât mai multe atestări și din cât mai multe părți ale țării (sudice mai ales, pentru un plus de siguranță a etimologiilor). Justificăm acest mod de a proceda și prin faptul că, în ciuda diversității și bogăției ei foarte mari¹⁷, zoonimia românească este, în ansamblu, unitară, în sensul repetabilității lexelelor ce o compun pe întregul teritoriu românesc și, mai ales, al unității criteriilor de atribuire a numelor de animale¹⁸.

9. Pentru eventualitatea unei comparații cu cea românească, ne oprim, succint, asupra zoonimiei huțule, referindu-ne, deocamdată, doar la numele de animale create pe teren ucrainean. În linii mari, structura ei este similară cu a celei românești. Găsim aici, în primul rând, apelative (substantive comune și adjective substantivate), transferate în zoonimie fie prin sufixare reală, materială, fie prin cea „zero“ (așa-numita „derivație semantică“ sau „metaforică“¹⁹, însoțită sau nu de modificări morfologice). Zoonimele monolexematice predomină asupra celor compuse.

Cele mai multe denumiri pornesc de la culoarea linei sau a părului, de la o particularitate fizică (și de la cele privind lina sau părul) sau de la o particularitate caracterizantă (de culoare, temperament, calități și defecte, chiar note „neutre“, de aspect general ș.a.) cu alte vietăți sau cu diverse obiecte; (oi) *Bilofosta, Bóutička, Clepauxa, Clepáta, Čopóc, Čobotarča, Cosána, Crutorijca, Dóubenca, Húsočka, Pancóšca Rúda, Šivúlija, Zvizdočóla*; (vacii) *Baziúna, Beréza, Bómočka, Crasúlija, Fasúlija, Lástiúca, Lisáija, Poróšnéčka, Sernáija, Tésulija, Vinolija*; (boi) *Holubán, Midilján*; (cai) *Cócoș, Ples*; (câini) *Bóstiš, Dubéi, și Dúbec, Cușofóstei, Širco*. Puține nume indică soiul sau calitatea acestuia ori și proveniența (vacii: *Ťrólja, Zgardúlija*) sau de la etnonime (oi: *Ťehánca*, de fapt, prin intermediul semnificației apelative figurate „negru“).

Zoonimele provenite de la nume de persoane sînt, în marea lor majoritate, împrumuturi și se găsesc aproape numai în clasa numelor de cabaline și cîini, acordate fiind din afectivitate sau pentru aparența lor... simandicoasă, din imitație etc. (din germană ș.a.: (cai) *Casián, Cofco, și Cofec, lánuš*; (câini) *Búguș, Dóbuș, Dólfiš*; pentru cele românești vezi *Lista*). Ca o excepție, le întîlnim și la numele de vaci (unul singur și la cele de boi)

¹⁷ Numai în jud. Alba au putut fi adunate 1207 de zoonime, atribuite de 1325 ori, (Tr. Pătrășcanu, *Nume de animale din județul Alba*, „Limba și literatură“ XXII București, 1969, p. 108).

¹⁸ Vezi formularea și ilustrarea lor la Șt. Pașca, *op. cit.*, p. 150–156; Gr. Brîncuș, *Nume date animalelor domestice*, „Limba română“, XVI, 1967, nr. 2, p. 170; Tr. Pătrășcanu, *lucr. cit.*, p. 110–116.

¹⁹ A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 92–93, propune termenii de *onimizare a apelativului* sau *conversiune onomastică*, ca în cazul, e drept, extrem, al verbului rusesc *dogoniai!*, devenit, prin schimbarea sferei de întrebuințare și a corelației obiectual-conceptuale și de nominative a cuvîntului, nume de cîini *Dogoniai*.

unde ele se explică printr-un fel de *tabu*, în cazuri particulare, al numelor obișnuite în această funcție, de tipul celor de mai sus. Zoonimelor provenite din antroponime feminine li se acordă un fel de putere magică, huțului crezînd că vacilor numite astfel (*Iléna, Parásca, Vaseléna* etc.) vrăjitoarele²⁰ nu le pot *lua mana*. În ansamblu însă, în zoonimia ucraineană indigenă antroponimia nu este o sursă productivă, după cum, restrîngînd afirmația la graiurile date, nu se creează zoonime nici de la numele zilelor săptămîinii, ale sărbătorilor, ale elementelor naturii, de la toponime. Singurul nume dat după momentul nașterii, *Večirca*, este un calc după un împrumut românesc (vezi *Lista*).

10. În legătură cu clasele funcționale de zoonime, mai remarcăm că huțului în discuție nu acordă nume proprii decît oilor, vacilor, boilor, cabalinelor și cîinilor (creșterea caprelor la ei e accidentală) deși creșterea porcilor ca și a orătăniilor de curte este curentă (nu au nume nici pisicile). Este drept că numele de găini, de pildă, nu sînt zoonime propriu-zise, neputînd servi pentru chemare ș.a. Deși berbecii nu primesc nume, denumirile oilor și ale vacilor sînt cele mai numeroase, create în mod necesar în gospodăriile cu oi și vaci puține. Importanța de prim rang a acestor specii explică, în mare parte, regularitatea derivării de la numele date lor a formațiilor diminutive și hipocoristice (dar nu în sens românesc, al existenței unor familii de derivate de la același radical, ci în cel al cuprinderii mai tuturor zoonimelor în procesul de diminutivare, cu cîte o singură variantă de regulă). Trebuie de precizat că procesul dat e pur onomastic, diminutivele fiind variante stilistice ale bazei, în planul lingvistic al semnificativului și nu în cel referențial (ca în cazul sinonimiei onomastice, de exemplu). Observația e valabilă și pentru derivatele huțule de la zoonimele românești.

Pe de altă parte, creațiile huțule sînt, de regulă, specifice în cadrul speciei respective, nerepetîndu-se la altele. „Dedublării“ omonimice ii sînt supuse (dacă nu cumva au fost împrumutate de la început ca omonime) doar numele românești (cf. *Lista*) sau cele de altă origine; *Búbi* și *Búbic* — nume de cai și cîini; *Țigan*²¹ idem). De aceea, numărul total al împrumuturilor din română ar putea fi doar de 66 (49,2%), numărul dat mai sus fiind cel al atribuirii (rămîn distincte, însă: *Coca* și *Cocuța*, *Murga* și *Murguța*). Se întîlnesc și cazuri de sinonime, între numele huțule și românești (vezi *Beléțja*), între cele de altă sursă și cele românești și, în fine, în cadrul acestora din urmă.

11. Deși lucrarea noastră urmărește, în primul rînd, înregistrarea împrumuturilor și dovedirea sursei lor românești, datele anchetei ne permit unele observații, în lumina teoriei onomastice generale, în ceea ce privește

²⁰ Cf., pentru credințele și practicile oculte, variate și bogate, ale huțuilor, mai ales ale celor vechi, B. V. Kobilianskii, *Dialekt i literaturna mova*, Kiev, 1960, p. 214 (bibliografie bogată).

²¹ Nu i-am putut preciza originea (< magh. ?; germ. ?; rom. ?). Fonetica nu permite explicarea prin ucraineanul *čehan* „țigan“!

statutul semantic și funcțional și, deci, locul numelor românești în stadiul actual al zoonimiei huțule. În sfera acesteia intră toate numele individuale date animalelor domestice, indiferent de originea acestor cuvinte și de relațiile lor cu apelativele limbii date. Calitatea de *signum proprium* a unui cuvânt este dată, cum s-a dovedit²², de funcția lui de identificare, individualizare a obiectului, funcție constituind singurul lui sens obligatoriu și esențial, cel semantic (etimologic, preonomastic) devenind facultativ și putând fi păstrat, atenuat sau eliminat. Neavând drept semnificat un concept, ci un obiect, numele proprii nu semnifică, ci denumesc doar, indică, fiind cu atât mai specifice, mai pregnante în limbă, cu cât este mai mare distanța lor față de apelative²³.

Din acest punct de vedere, ca și din altele²⁴, tipurile onomastice se comportă diferit. Astfel, denominația antroponimică, ca și cea zoonimică, se bazează mai mult pe factorul individual — volitiv și afectiv, pe când denominația toponimică este în ansamblu, mai ales azi, mai mult socială. Antroponimia și zoonimia sînt, apoi, mai puțin motivate în raport cu referentul decît toponimia. În plan lingvistic există, de asemenea, diferențe notabile: antroponimele se deetimologizează mai ușor și mai repede; în fine, distincția, general onomastică, între numele proprii individuale, cu semantică concretă, reală, și cele de grup, cu semantică săracă²⁵.

12. După conținut, motivare semantică și funcționare în vorbire, în zoonimia huțulă trebuie deosebite, mai întii, creațiile proprii și împrumuturile. Prin definiție însă, ambele categorii sînt doar „nume-etichete“, cu sens pur nominal, denotativ, și cu unul al clasei din care fac parte. „Vidul“ lor semantic se relevă, însă, numai la nivelul sistemului limbii, unde numele e mai puțin legat de obiect și, indiferent de posesorii lui, rămîne unic. Tocmai pentru că desemnează omologii, zoonimele în vorbire primesc o semantică situativă, concretă, în relația nume-obiect pe primul plan trecînd acesta din urmă²⁶. Deosebirile dintre cele două serii apar tocmai aici, în planul vorbirii, determinate fiind de motivarea internă a fiecăreia dintre ele.

Pentru vorbitorii huțuli, sînt nemotivate zoonimele personale de creație proprie. Printre celelalte tipuri predomină absolut cele motivate. Împru-

²² Cf. V. N. Toporov, lucr. cit.: A. A. Reformatski, *Toponomastika kak lingvističeskii fakt*, „Toponomastika i transkripțiia“, Moscova, 1964, p. 9—34; A. V. Superanskaia, op. cit., p. 9. ș.u.; A. A. Ufimceva, *Slovo v lexico-semanticeskoi sisteme iazika*, Moscova, 1968, p. 72—75; S. Teiuș, *Referitor la sfera și locul onomasticii*, în „Studii și materiale de onomastică“, p. 7—11 și bibliografia dată în ele.

²³ Cf. teoria celor trei sensuri și funcții a lui V. A. Nikonov, *ib.*

²⁴ În primul rînd, după necesitatea individualizării obiectelor, pe primul loc se află oamenii, urmează obiectele geografice, apoi animalele. Cf. N. V. Podolskaia, *Kakuiu informaciiu nesit toponim*, în „Prințipi toponimiki“, 1964, p. 80.

²⁵ Vezi, pentru aceasta din urmă, contribuția lui A. P. Kretenco, *Do teorii vlasnech nazv*, „Onomastika“, Kiev, 1966, p. 16—28.

²⁶ Cf., la A. P. Kretenco, *ibid.*, pentru acest nivel, analiza omonimiilor simetrice și asimetrice, ca principii organizator al onomasticii (cea mai asimetrică fiind omonimia nume propriu/apelativ), care vadește neomogenitatea semantică a sistemului onomastic, ca și opoziția fundamentală: apelativ/onomastic.

muturile se motivează etimologic în limba lor de origine, fiind preluate, în zoonimie, fără conștiința structurii lor semantice, deci, cu potențial semantic nul sau minim.

Ancheta a arătat, însă, că foarte puține împrumuturi românești sînt azi neînțelese vorbitorilor: *Cobanél, Bulunéj, Džoián, Drágoș, Dúțu, Zorilo, Lábuș, Lúpu, Marđžél, Múrga, Piția, Sírbu*, care, neavînd un sprijin semantic în apelativele huțule, rămîn numai denominative și în vorbire, zoonime propriu-zise. Toate celelalte nume românești (iar dintre cele de altă origine: *Búbi, Bráun, Ţigan, Fucs, Cócoș, Șiman*) sînt supuse interpretării, etimologiei populare, din tendința vorbitorilor de a înțelege cuvintele neînțelese, străine mai întîi de toate, de a le face clare și ușor memorabile, de a le reda sensul, adică de a le adapta semantic, evident, în calitate de cuvinte, la vocabularul propriu.

O parte din acestea au fost împrumutate la huțuli o dată cu apelativele românești corespunzătoare, existînd paralel în graiul lor ca omonime. Zoonimele date sînt astfel motivate semantic integral. Le-am putea numi *zoonime-apelative*, spre deosebire de toate celelalte tipuri și, în primul rînd, de cele personale. Apelativele corespunzătoare lor sînt discutate la prezentarea materialului. În mai mică măsură le sînt clare informatorilor creațiile proprii din cuvinte preluate de la români, cel puțin unele dintre ele (*Cobanca* ș.a.).

Cît privește semantizarea celorlalte împrumuturi românești, trebuie să plecăm, în primul rînd, de la bilingvismul, azi de masă, cu diverse grade psihologice și lingvistice, al huțulilor, cunoașterea și uzitarea, în măsură tot mai mare, a limbii române (a graiului românesc local), ca și de la existența unui fond lexical comun apreciabil în graiurile huțule și românești, ca urmare a influențelor reciproce îndelungate dintre ele, factori care permit, de asemenea, unele asociații semantice între zoonime și apelative (cf., mai jos, *Pistrulja* și ucraineanul *pistriác*)²⁷. Astfel, cele mai multe nume de animale, de proveniență românească, au căpătat și o funcție descriptivă, situativă, implicînd o semnificație, o reprezentare „noțională”, un sens apelativ, destul de stabil, cu variații de regulă neînsemnate de la un informator la altul (chiar și la cei monolingvi). Această reprezentare se referă, aproape exclusiv, la particularitățile fizice ale animalelor, cel mai des la culoarea lînei sau a părului²⁸, precizată concret sau în general (*Cobána* — nume de vacă „complet roșie” I; *Brndușa* — „pătată cu alb și roșu pe corp” II; *Ţintolja* — nume de vacă „roșie sau neagră și cu o țintă albă în frunte” III, dar „cu mult alb pe ea și cu „petece”, parcă ar fi bătută cu ținte” II; *Florica* — nume de vacă roșie cu alb sau roșie cu negru ori

²⁷ Vezi, pentru identificările, omofonice și sinonimice, operate de bilingvi între cuvintele celor două limbi stăpînite, E. Haugen, *Bilingualism in the Americas*, New York, 1956, p. 46.

²⁸ Vezi, pentru diferențele naționale de percepție tradițională a numelor proprii, de asocieri specifice cu cuvintele limbii proprii, ceea ce împiedică analiza obiectivă a originii celor dintîi, A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 27. Cf., pentru rolul însemnat al coloristicii la huțuli, B. V. Kobiliński, *op. cit.*, p. 212.

roșie închisă“ II, III; *Garófa* — nume de vacă „mai mult albă decât roșie“ I, dar „galbenă“ pentru informatorul II; (oi) *Kapúša* „de culoarea căpușei“ [!] I, II; *Vákiša* „cu botul ca de funingine“ II, „albă cu bot roșu sau neagră cu bot alb“ III; *Zgardúlija* — nume care se dă vacilor cu bărbie mare, altfel însă la II: „cu pieptul alb, cu o fișie albă sub gît, pînă la piept“; (boi) *Florián* „înflorat (alb cu negru)“; *Padurján* „de culoarea pădurii, verzuie“ [!] III; *Vasíli* „negru“ [!] V; (cai) *Róiban* „cal bătrîn“; (cîini) *Grívéj* „negru cu fișii albe sau roșcate“; *Hurmúz* „punctat cu alb, negru și roșu“ sau prin raportarea la un obiect de culoarea dată (vezi mai sus, ca și *Ţigája*, nume de oaie „foarte neagră“ II; însă „cu lîna foarte mică, măruntă și numai albă, ca vata“ III; etc.).

13. Pornind de la ponderea cromaticii în creația lexicală a limbilor slave (și a altora), unii cercetători au inclus, fără dreptate, la numele de culori și numele proprii de animale, păsări ș. a.²⁹. Este adevărat că numeroase nume de obiecte din lumea vegetală și animală, ca și o parte de zoonime, au la baza formei lor interne însușiri cromatice ale designatului. Totuși, încadrarea de mai sus nu se justifică nici teoretic și nici practic. La baza creării sau împrumutului de zoonime se află nevoia de a denumi animalul și nu însușiri cromatice sau de altă natură ale acestuia. De aceea, cum s-a mai spus, semantica concretă nu este o funcție organică a zoonimelor (acestea nu denumesc însușirea, ci caracterizează obiectul pe baza însușirii sau a altor relații, fără să generalizeze o însușire sau alta și să grupeze obiectele denumite pe baza ei), de aceea și semnificarea însușirilor cromatice este arbitrară, individuală, confuză adesea, nefiind cuprinsă nemijlocit în tema sau radicalul denumirilor. Lingvistic vorbind, acestea sînt nemotivate ca nume de culori. Ele se pot motiva sau nu, în raport cu animalul denumit, doar în vorbire, situativ. Împrumuturile zoonimice înșirate mai sus, cum se poate observa, prin semnificațiile lor secundare, de ordin cromatic, în ciuda factorilor amintiți, în primul rînd a bilingvismului, nu coincid, cu motivarea lor etimologică pe teren românesc. În această situație se află numai zoonimele-apelative, semantica cărora o vom discuta mai jos. Întrucît la cele dintîi, „interpretările cromatice“ care li se dau sînt individuale, adesea contradictorii și imprecise, ele nu vor fi cuprinse în prezentarea de mai jos, ca și semnificațiile de alt ordin (de tipul *Cobánca*, nume de oaie „care umblă înaintea turmei, conducînd-o“ II; *Fuduliána* „care umblă fudulă, cu capul pe sus“ III, „vacă frumoasă, veselă, voioasă“ II; *Mindrilo* nume de bou „foarte frumos“ IV, „scund și puternic“ III; *Dúfu*, cal „mare și puternic“ II; *Cóca*, iapă „tînără și aspectuoasă“ V; etc.)³⁰. Nu ne vom referi aici nici la motivarea sau nemotivarea

²⁹ A. Zaręba, *Nazwy borw w dialektach i historii języka polskiego*, Wrocław, 1954. Vezi critica lui A. P. Kiricenko în „Pytannia ukrainskoho movoznavsta“, IV, Lvov, 1960, p. 127—136.

³⁰ F. L. Utley, *The linguistic component of onomastics*, „Names“, 1963, v. 11, nr. 3, p. 154, socoate că etimologiile populare sînt demne de studiu, dar nu în onomastică ci în folclorică (ap. A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 12 n. 10).

împrumuturilor după vârsta animalului sau la cazurile de redenominare în diverse împrejurări.

Semantizarea huțulă a zoonimelor românești rămîne, însă, un fapt real, interesant în sine, dar necesitînd o cercetare mai amplă. Aici vom conchide că multe dintre ele au putere de denotație pură atenuată, prin existența paralelă în graiul huțul a apelativelor corespunzătoare, tot românești, prin identificările numelor proprii cu cuvintele graiului propriu sau, prin bilingvism, cu cele românești (evident, aceste identificări sînt mai mult potențiale) și, în mod deosebit, prin derivatele diminutive de la numeroase zoonime de origine românească: *bredzaistii*, *grîveistii*, *florianeștei*, *prijianeștei*, ș. a.), prin care, dată fiind întrebuițarea lor numai zoonimică, „se restabilește” echilibrul sistemului: apeliativ-zoonim. O bună parte a zoonimiei slave³¹ se bazează pe corespondența dintre numele de culori și zoonimele derivate de la ele, ca la slavii sudici și cei estici, uniți printr-o serie de izolexe comune. După V. A. Moscovici, o serie a acestora se întrerup în Bucovina și Ucraina Transcarpatică, mai ales în terminologia oieritului și a cornutelor mari³². Ucrainenii carpatici sînt nevoiți să se servească doar de un singur strat lexical (nume ca *Balaja*, *Rujana*, *Florica*, *Mîncă* etc. neavînd apelative cromatice corespunzătoare, lipsa acestora suplinindu-se prin cuvinte din microsistemul cromatic general, slav, de tipul *alb*, *negru* ș. a.), căci influența românească a eliminat la ei sistemele cromatice slave anterioare, a provocat anumite regrupări teritoriale ale lexemelor și anumite schimbări în structura cîmpului semantic cromatic din graiurile respective.

Derivatele înregistrate de noi sînt adjective cu semantică cromatică, intrînd în relații complexe cu adjectivele-nume de culori originare, slave în huțulă. Interferențele acestea merită cercetări speciale. Asemenea apelative „leagă strîns lexicul apelativ și cel onomastic, umplînd acea ruptură semantică care există între cele mai specifice *onoma* și apelative”³³.

14. Urmează lista alfabetică, pe clase funcționale, a împrumuturilor. Se observă că, din punct de vedere fonetic, acestea au suferit modificări neînsemnate, ceea ce se explică prin circulația lor frecventă și cunoașterea generală în graiurile date. Unele modificări mai accentuate se datoresc, desigur, și nevoii de expresivitate a numelor. Despre aspectele gramaticale ale zoonimelor va fi vorba pe parcursul prezentării lor. Observația generală este că și asupra lor acționează imperativul lingvistic al încadrării morfologice a cuvintelor străine. Cele discutate sînt substantive și adjective substantivate sau și una și alta. Prin statutul lor de *nomina propria*, flexiunea este limitată la singular, cu paradigma cazuală incompletă în multe locuri (prin neuzitare). Am întîlnit un singur plural, *Covóri* (inf. V), in-

³¹ O. N. Trubacev, *Proishozhdenie nazvanii domašnich životnich v slavianskikh iazikach* Moscova, 1960.

³² Concluziile date aparțin acestui autor, *op. cit.*, p. 151 ș. u., bazate fiind pe cercetarea comparativă a 36 de „cîmpuri cromatice” ale unor limbi diferite din Ucraina. Din păcate, autorul aderă la procedura nejustificată a lui A. Zareba (vezi n. 29).

³³ A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 143.

consistent gramatical și semantic (ca zoonim), în ciuda legăturii cu apelativul corespunzător³⁴. În general, nu se constată diferențe de tratament morfologic al împrumuturilor în raport cu creațiile proprii.

Indicăm informatorii în cazul unor diferențe dintre ei în „interpretarea” unui fapt sau al altuia etc. Pentru surse (autori, lucrări) folosim sigle care sînt explicate în finalul lucrării. Sursele care oferă numai atestări românești sînt puse între paranteze rotunde. Cele care conțin indicații etimologice le notăm între paranteze pătrate. Zoonimele-apelative, mai puțin „formalizate” onomastic, sînt notate cu literă mică, toate celelalte cu majusculă. Nu indicăm decît în cazuri speciale etimologia elementelor românești. Pretutindeni unde nu se fac precizări speciale, faptele discutate aparțin graiurilor huțule din valea Moldoviței³⁵.

II. LISTA ÎMPRUMUTURILOR

1. Nume de oi

Balăia < rom. *Balăia*, var. mold. a lui *Bălăia*. În română, atît *băl*, -a (< sl. *bel*; altfel [ILR, 328]), cît și derivatelor sale (*Bălu*, *Băluța*, *Bălúca* ș.a., *Băla*, *Bălăia*, *Bălăioara*, *Bălășica* ș.a.) sînt extrem de frecvente ca zoonime (Sd., Br. I, 327; Pașca I, 353, II, 9; Prec. 24; Sto. 62; CADE 114; TG, 150; MCD, 140, 141 — Banat; Pătrș. 110). Împrumutul se găsește și în graiurile din Odesa [Ter. 44], nu numai în cele huțule, cum se spune în [Vrab. 130], iar aici nu numai ca nume de vaci [Ibid.]—

Beléția (cf. Ia [HrS]: *bélecca* „oaie” — tot la huțuli) < ucr. + *béla* < rom. *Béla*, nume de oaie, cu suf. (și onomastic) ucr. -*ét-ia* [Vrab. 131]. Der.: (dim.) *Belécca*, cu suf. -*c-*. Deplasarea de accent de pe rădical în formele huțule se datorește sufixului. Pentru informatorul II: sinonim cu *Húsocca*.

bițovăta nume de oaie și adjectiv „cu lîna în smocuri lungi” (II: „cu lîna scurtă, cu *bițe*, parcă bătută”) < huț. *biția* (plural *biți*) „smoc de lînă” < rom. reg. *biță*, var. a lui *biș* „id.” (TRDG; CADE; Lx. R. II, 88; Udr. 13: *biță* „defect de țesătură, gol de fire rupte”; Prec. 24: nume de oaie „șută albă”; CO: *Bița* în onomastică), cu suf. *ovăt-a*. Pentru *biș* → *biță* cf. *miș* → *miță* > ucr. *mișca*³⁶.

Brumarîia < rom. *brumăria* „cenușie”, var. mold. *brumaria* (Scriban). Var.: *Blumarîia*, *Blumerîia*, cu disimilație consonantică pe teren huțul. Der.:

³⁴ Huțulul *covôr*, în virtutea fonetismului său, este „reîmprumutat” din rom. *covôr*, acesta de origine est-slavă!

³⁵ Din economie de spațiu, recurgem la următoarele abrevieri, curente în practica lexicografică: adj. = adjectiv; ard. = ardelenesc; arom. = aromânesc; antrop. = antroponim; der. = derivat; dial. = dialectal; dim. = diminutiv(al); huț. = huțul; mold. = moldovenesc; rom. = românesc; subst. = substantiv; suf. = sufix; ucr. = ucrainean; var. = variantă.

³⁶ Cf. ard. *bișos* „lăptos, cu lînă lungă” (CADE).

adj. *blumerovana* „cenușiu deschis“. Cf., pentru fonetică, huț. *lúmero* (< pol. *numer*, rom. *númăr*), cu desinența -o.

Búcia (și adj.) „cu cercuri sau cu pete gălbui ori cafenii în jurul ochilor“ II; „cu lână lungă pe frunte și pe bot și cu negru la ochi“ I) < rom. dial. *búcie* (*oáie búcie*) „cu galben în jurul ochilor“, cu desinența ucr. -a. (Cf. ard. *beciu* „berbec bătrîn“ și, în onomastică, *Beciu*, *Becea*, CO; arom. *bécicu* „alb-auriu“ (*oi beci*), DDA; arom. *beča* „oaie albă frumoasă“, Cap. 282; arom. *búciu*, *búćicu* „oacără“ DDA). Der.: (dim.) *bucca*. Vrăbie, 132, înregistrează ucr. *bocșă* nume de vaci (< rom. *bocșână*). Însă, tot în [HrS], folosit de Vrăbie, se echivalează cu *bócșii*, nume de boi (< *bócșă*) și *bócii*, *bociiă*, nume de boi și vaci. Credem că și acest din urmă zoonim este împrumutat din română, și anume din *bociu* (ard.) „vițel“ (Drăg. 68: aici discuția rom. *bociu* și a înrudirilor sale; cf. CO: antrop. *Bociu* și *Bocea*).

țigăia, nume de oi „foarte negre“ < rom. *țigăia* — varietate de oi (CADE), *Țigăia* — nume de oi (Dan, 7; Pătrș. 115). Și: poreclă pentru femei³⁷.

țurcăna 1° adj., subst. „rasă de oi“ (III: oile huțule sînt țurcane; II: „nici albă, nici neagră“); 2° zoonim < rom. *țurcăna* „1°“ (CADE; Vuia, 156: (la poienarii din Sibiu) „rasă țurcană, o rasă autohtonă, cu lina lungă și aspră, dar foarte rezistentă atît la munte cît și la drumurile lungi de cîmpie“³⁸), *Țurcăna* „2°“ (Pașca I, 369; Sto. 63; Pătrș. 115). Împrumutul există și în graiurile din reg. Odesa [Ter. 44]; pentru alte graiuri, cf. [Horb. 39]. În graiurile avute în vedere aici, *țurcana* și *țigaia* sînt mai puțin frecvente ca nume de oi, uzitate fiind mai des ca apelative.

Ćobănea — derivat propriu, cu suf. dim. -c-(a), din *Ćobána* (vezi II.2).

ĉúla — general în graiurile carpato-ucrainene (în [Vrab. 141: *džúlyj* și alte variante; Udl. 177; KDA, h. 197) < rom. *ĉúla*, nume de oi cu urechi mici sau „fără urechi“ (Dan, 7; Sto.; Prec. 24; MCD, 140; TG. 150; Pătrș. 111; Pașca I, 99). Variante: *ĉúlca*, *ĉúlca* (cf. însă CO: rom. *ciulc* (ă) adj. și antrop. *Ciulcu*, *Ciulcan*). Varianta ucr. pe care o presupune Vrăbie, *ib.*, este singura existentă aici: adj. *ĉúlei*, -a. -e „cu urechile mici, ca retezate“ (cf. expresia: *ĉúlei barán* „berbec ciulc“). Tot împrumut din română este și verbul *ĉúleti* (*zĉúleti*, *naĉúleti*) (*wúxa*) „a ciuli urechile“ (de altfel, aici a fost calchiată expresia întregă), cf. [Vinc I, 6].

Dzerésta și adj. „cu lîă de culori amestecate, nici neagră nici albă“ — formație proprie, probabil, din *dzer* (< rom. *dzăr*), cu formații -est- (lexical) și -a (gramatical) ori, poate, din rom. *dereșă*, *dérișă*, prin substituție de sufix.

Capúșa < ucr. *capúša* < rom. *căpușă*. Der.: (dim.) *Capúșca*.

curnúta, nume de oi „fără coarne“ < rom. *Cornúta*, *cornúta* „id.“ ([Vrab. 155; Vinc. I, 6, II. 148; PG, 34; Udl. 177]). (Pentru română vezi

³⁷ Inf. I: „la noi *țigaia* rar unde e; noi avem doar oi de-ale noastre, *huțuké* (= huțulce), albe, negre; la noi nu prea e o rasă bună“.

³⁸ Inf. III a subliniat aceleași calități ale oilor existente la ei.

(DA; Prec. 24; Sd., Br. I, 327; Pașca I, 357; CADE; MCD, 140; Brn. 175; Pătrș. 112). Var.: *Cornúta*. Der.: (dim.) *Curnúta*, var. *Cornúta*.

Muscurúta < rom. reg. *Muscuráta*, nume de oaie „muscurină“ (DLR; PM, 226; Arv. 48; Pas. 57; cf. arom. *mușcru* și *muscur*, DDA), printr-o substituție a finalei afixale cu *-úta*, poate prin influența unor împrumuturi de acest tip (vezi, mai jos, *Nosúta*). Cf. și derivatele românești: *muscurică*, *muscurină*, *muscuriu*, *-ie* - DLR; *Muscurice*, *Muscureana*, *Muscurina*, nume de oi (Pătrș. 113). Huțulii au împrumutat și adj. *múscura*, *-e* (var. inițială: *móscura*, *-e*) „(despre oi) cu lână de altă culoare pe cap și pe bot decât în rest; cenușe“ din rom. *móscur*, *-ă*, *múscur*, *-ă* (reg.) „(culori) spălăcite“ (DLR), dar derivatul zoonimic nu le aparține. Este curios, de altfel, că nici un informator nu s-a folosit de acest adjectiv pentru „a glosa“ numele propriu (doar II l-a folosit pentru *Pistrulúja*).

Nosúta < rom. *Năsúta* (Prec. 24) < *násútă* (DLRM; CADE), prin contaminarea radicalului cu der. propriu *nosátei*, *-a*, *-e* „năsos“ (ucr. *nis* „nas“, genitiv etc. *nósa*). Semnificația numelui: „(oaie) pătată, cu negru sau alb, pe nas“.

Pistrúlia < rom. *Pistrúia*, nume de oi (CADE; Dan, 7; Prec. 24; Brn. 172; Pătrș. 110), prin schimbare de sufix (*-úlia*)³⁹, după modelul altor nume de animale, numeroase cu acest formant (cf. I.9). Der.: *pistru-lé stii*, *-a*, *-e* adj. „pistruiat(ă)“.

pintonóha, nume de oi, cu pete albe pe picioare; cu picioarele albe pînă la genunchi < rom. *pintenóg*, *-odgă* și *Pintenoága*, nume foarte frecvent la păstori români (Pașca I, 366; Dan, 7; Prec. 24; Brn. 174; Pătrș. 112). Oclusera rom. *-g-* trece în multe împrumuturi în fricativă *h*, cf. [Vrab. 123]. Fenomenul nu poate dovedi vechimea împrumutului, iar în cazul acestuia a intervenit, inevitabil, și influența ucr. *nohá* „picioar“, cu der. dim. *nijca*, care e prezent în dim. *Pintonijca*. În graiurile ucrainene transcarpatice există și alte variante: *pintáne*, *pintúșa* [Udl. 177].

șúta, nume propriu și adjectiv „fără coarne“ (expresia: *șúta viușă*, *șúteș barán* „oaie șută“, „berbec șut“) (pentru alte sensuri, cf. [Vrab. 174; vezi și KDA, h. 189) < rom. *Șúta* și adj. *șut*, *-ă* „id.“ (Dan. 7; Sd., Br. II, 254; Prec. 24; Sto. 63; Pașca I, 368 — nume de oi, vaci, capre; Brn. 172; Pătrș. 110). Și: antrop. *Șutác* (cu suf. *-ac*). Etimologia cuvîntului nu e clară nici azi, cf. [Trub. 91]: *șutz* „șut“ — o temă slavă foarte veche, cunoscută limbilor slave de sud, de vest și graiurilor ucrainene și bielorusse, deci, un element originar slav, dar, totuși, etimologic obscur, păstrat tocmai în aria de creștere intensivă a oilor și caprelor, adică în zona carpatobalcanică; cf. și [Gab. 144; Ros. 121; ILR, 340; Russu, 204 — 205].

tarcáta nume propriu și adjectiv „albă cu pete sure sau negre“ (nu este un nume specific *oilor târcate*, ci oricăror animale și obiecte, cu derivate proprii [HrS]), ca și în graiurile românești, unde este foarte uzitat,

³⁹ Vezi, pentru acest împrumut, și pentru altele, studiul nostru.

însă, în păstorit (Prec. 24; Sd., Br. II, 245; Pașca I, 369; Pătrș. 110, 117), *tărcăt* -ă și *Tărcăta* [Vrab. 175; Șilo, 84]. În [Hl., Lz. 41]: atît magh. *tarka* cît și rom. *tărcat* < ucr. *cartatej* (prin metateză), larg cunoscut în Ucraina (acești autori neagă, după D. Crinjală (1963), dar fără dreptate în cele mai multe cazuri, originea românească în ucraineană și a cuvintelor *scotăr*, *vatăha*, *betéha*, *banovăti*, *keltuováti*, *cúčma*, *culéșă*, *tajstra* etc.).

Văkișă < rom. *Oăcheșă* (Prec. 24; Pașca I, 365; TG, 150; MCD, 140; Brn. 172; Pătrș. 111). Der.: *Văkișca*. Sensul: „cu botul parcă vopsit cu funingine“ II; „albă cu bot roșu sau neagră cu bot alb“ III. Pentru împrumutul arhaic în ucraineană, *vacleșă* (și derivatele sale) < v. rom. *oacleşa* cf. [Vrab. 178].

Zgardúlia < huț. *zgărda* < rom. *zgărdă*³⁹, cu sufixul, polifuncțional și general în ucraineană, ca și în alte limbi slave (cf. Hl., Lz. 45; SFC II, 170), *-úlia*⁴⁰, creație analogică după zoonimele de tipul *Crasulja*, *Stvulja*; cf., în graiurile boicoviene, *Cernulja* — nume de vaci negre [HrS]⁴¹. Der.: adj. *zgardésta* și *zgardulésta* „cu salbă mare (vorbind despre oi și vaci)“ (inf. V a explicat zoonimul prin cel de-al doilea derivat, ceilalți prin ambele).

Zoonimele huțule proprii din valea Moldovitei au fost discutate la I.9. Pentru alte nume de ovine, românești în ucraineană, cf. Vrabie, *loc. cit.*

2. Nume de vaci

Balaia. Vezi II. I. Cf. și (DA)⁴².

Bredzája — nume de vaci „cu pete albe și roșii pe corp“ < rom. *Bredzia*, nume de vacă (oaie) *breză* (DA; și ca nume de boi, cai, capre, cîini. Prec. 24; Sd., Br. I, 234; Sto. 63; Pașca I. 355; Pătrș. 117). Consoana *z* trece la *dz* în graiurile huțule. Der.: *bredzaistej*, *-a*, *-e* (cf. HrS: *bredziás-tei* și expresia *breziásta coróva* „vacă breză“ — la boici) „roșu (roșie) cu bótul alb“. Cf., pentru alte graiuri ucrainene, [Vrab. 133; PG, 61].

Brindúșă < rom. *Brîndúșă* — nume de vaci, capre, oi (Prec. 25; Sto. 63; Brn. 175; Pătrș. 113). Cf. [Vrab. 134: nume de oi; Pătr. 62; Udl. 177]. Der.: *Brîndúșca*. Huțulii au și împrumutul apelativ *brîndúșă*.

⁴⁰ Cf., pentru sufixarea în ucraineană sud-vestică, V. Nimciuk, *Sposterejennia nad slovotvorom imennika* în „Naukovi zapysky. T. XIV. Dial. zb.“, Ujhorod, 1955, p. 169 ș. u. (aici — și unele zoonime românești); pentru cea onomastică, culeg. „Pytannja slovotvoru schidnoslovianskykh mov“, Kiev, 1969, p. 21–22, 36–37, 102–103, 131 ș. u.

⁴¹ Și zoonimul ucr. *Bočúlia* „(vacă) cu coastele albe“ trebuie să provină din *Bočij*, iar acesta din rom. (vezi II. 1) și nu din ucr. *bič* „coastă, parte“, cum crede Rudnyckij, II, 186.

⁴² Cf., pentru articularea numelor proprii românești, mai ales a celor feminine, printr-ele și a celor de animale, Pascu, 271; SFC, IV, 1958 (aici și referințe); Al. Graur, *Nume de persoane*, București, 1965, p. 140 și urm.; Al. Ionașcu, *Evoluția sistemului de articulare a numelor proprii românești și datele geografiei lingvistice*, în culeg. *Sistemele limbii*, București, 1970, p. 173–181.

Ĉobăna (cf. în graiul pocuțian: *Ĉaban*, nume de bou [HrS]) < rom. *Giobăna* nume de vaci (cf. Pătrș. 112, 113: *Ciobanu* — nume de cai și cîini). În sursele consultate nu l-am găsit atestat. Îl cunoaștem, însă, personal, ca nume de vaci, din Muntenia, jud. Brăila.

Cóca (mai des ca nume de iepe, vezi II. 3), dim. *Cocúța* < rom. *Cóca*, *Cocúța*, nume de botez, existent ca atare și la huțuli și transferat asupra animalelor (DA; CO; Pătrș. 119; cf. antrop. *Coca* ca împrumut probabil din maghiară la Drăg. 79).

Dumána 1° nume de vacă; 2° termen depreciativ pentru femei < rom. *Dumána*, foarte frecvent în zoonimie (Sd., Br. I, 328; Pașca I, 359; MCD, 141; Pătrș. 115).

Džojána (V: *Žojana*) < rom. *Giojána*, *Jojána*, nume de vaci fătate joia (DA; Brn. 174; Pătrș. 115). Vezi II.3: *Džojan*.

Florjána. Vezi *Florica*.

Florica < rom. *Florica*, antroponim și zoonim frecvent (DA; Sd., Pr. I, 328; TG, 150; MCD. 141; Brn. 171; Pătrș. 113), împrumutat și în alte graiuri [PG, 69; Mos. 159]. Der.: adj. *florenéștei*, -a, -e, de la *Flóriana* (uzitat mai rar, deși ar trebui susținut de *Florián*, vezi II.3), dar pe care huțulii îl leagă de *Florica*, astfel, III, care a oferit var. fonetică *florjánésta*: „Florica — cotra florianesta tacă“ („care e așa, înflorată“; la fel: I, IV, V și ceilalți).

Fuduliána < rom. *Fuduleána*, der. neatestat, dar care trebuie să existe ca zoonim, cf. *Míndruléana* etc. (Brn. 172).

Garófa < rom. *Garofáfa*, nume de vite (DA; Pașca II, 29; Pătrș. 113). Și: nume de botez pentru femei.

Galbanúța < rom. *Gălbăniúța* „(vacă) gălbuie“ (ácelași „sens“ și la huțuli), dar și ca nume pentru alte specii (DA; Pătrș. 112). Cf. [PG].

Merlúșca. [Vrab. 162], gășind în ucraineană numele comun *merlúșca* „pielică de miel tábăcită“, propune ca etimon rom. reg. *mărláci* „berbec mirlitor“ și respinge pe cel anterior, rom. *míelúșă*, al lui M. Vasmer, văzînd aici o schimbare de sufix, -aci prin -úșca. Ne întrebăm, însă, cum se explică cuvintele ucrainene carpatice *merléția* „pielea unei oi moarte“ [HrS: aici nelocalizat] și *mérxliá* „oaie“, *mérxliú* „berbec“⁴³? Credem că ele trebuie derivate din română, cf. *mírlíá* „oaie bună de dat la berbeci“ (Pas. 259), *mírlán* „berbec care începe a mirlí“, *mírléálă* „faptul de a se mirlí“ (Udr. 169), din familia vb. *a (se) mirlí*. Ucr. *merleja* explică foarte ușor și normal der. *merlușca*. Foarte probabilă este și explicația prin contaminarea cuvintelor date cu antrop. și zoonimul rom. (mold.) *Mierlúșca* (cf. și CO: *Merla*, *Merloiu*, *Merlar*, *Mirlarul*; Pătrș. 114: *Mierla*, *Mierluța*, toate de la subst. *miérlă*) sau mai sigur, direct din acesta (cu atît mai mult cu cît la huțuli zoonimul este „opac“ semantic).

⁴³ O. Horbatsch, *Arho ukrainskich lirnikip*, München, 1957, p. 33 (tot aici: ucr. carpatic *merxljádca* „lînă“).

Murguța < rom. *Murguța*, nume de vite (CADE; Sd., Br. I, 329; MCD, 141; DLR; etc.), cf. și [Drăg. 87; Ros. 121]. Var.: *Morguța*. Pentru *murgána*, care în [Vrab. 163] e dat ca der. ucr. din *múrğa* (< rom. *múrğa*), cităm ca sursă rom. *Murgána* nume de boi și vaci; v. și expr.: *a înțarcat Murgana (Murguța)* (Scrib.; SFC II, 97; Pas. 293; Pașca I, 137).

Mîndrúța < rom. *Mîndrúța*, nume de vite (SFC IV, 158; Brn. 172; Pătrș. 146; Pașca I. 146), contaminat prin bilingvism („vacă frumoasă, sănătoasă“) cu rom. *mîndrúță* și adj. *mîndră*.

Nigrúța (rar: *Negrúța*) nume de vaci negre⁴⁴ < rom. *Negrúța* (Pașca I, 35; TG, 150; SFC IV, 158; Brn. 172).

Pintonoha. Vezi II.1.

Priiána < rom. *Priána*, *priánd* (CADE; Brn. 172; Pas. 293; cf. DR IV, 1081). În alte graiuri ucrainene se menține forma slavă adj. *peresta* și zoonimul *Pereniá* „(despre vite) de culoare albă cu roșu sau neagră cu alb etc.), cf. sîrb. *perova*, *perona* [Mos. 137 ș.u.]. *Priiána* e consemnat și la ceilalți huțuli [Ibid]. La cei anchetați de noi există adj. originar *peristei*, *-a -e*, aplicat numai porcilor. Der.: *priianéstii*, *-a, -e* „(despre vite) pe jumătate albă, pe jumătate roșie“ (II l-a folosit în explicarea numelui *Coca*)

Rujéna „(vacă) roșie“ (III: *a po volóski* — *Rujána* „iar pe românește. *Rujána*“) < rom. *Rujána* (Pașca I, 267; Sd., Br. I, 328; TG, 149; Pas. 293; Pătrș. 113). Și la alți huțuli [PG, 31; Mos. 140]. Der.: *Rujjénca*. Cf. [HrS]: într-un citat folcloric din Ja. Holovațki apare *rujane*, pl. lui *rujan*, cum reiese clar din context, deși Hrincenko nu l-a putut glosa, < rom. *Ruján* nume de boi (Brn. 171; Pătrș. 113; Pas. 293).

Simbólja < rom. *Simbólja* (CADE; Sd., Br. I, 328; Brn. 171; Pătrș. 115; Pas. 271). Cf. formațiile rom. similare: *Martolea*, *Țițolea* (Pașca I. 369; Pătrș. 110; CADE), *Ursolea* (CO). Vezi [PG, 21]. Suf. rom. *-óleja* a influențat suf. ucr. în numele *Vinoljia* (< *Vinuljia*).

Țintólia, nume de vaci *șintate* < rom. *Țintóleja*, neîntîlnit de noi în atestări, dar existent la românii din valea Moldoviței (cf. rom. *Țintata*, *Țintulica*, *Ținta*; vezi și *Simbolea* etc.). Vezi II.3. Der.: *șintolestii*, *-a, -e* adj. „șintat“.

Zorjéna, nume de vaci fătate în zori de zi < rom. *Zorjána* („id.“), neatestat, dar existent, de pildă, în jud. Brăila (cf. și rom. *Zorița*, *Zorilă* (vezi II.3) și creațiile cu suf. *-eana*). Cf., în alte graiuri, zoonimul *Zorca* [Mos. 137] (< ucr. *zóra*. pl. *zóri*). *Većirca*, nume de vaci fătate seara, este un calc total la huțuli după cel de sus.

3. Nume de boi

Balán, nume de bou alb (mai des ca nume de cai, vezi II.4) < rom. *Balán* sau chiar *Balán* (dial. nordic) (MCD, 141; SFC II, 47; Pătrșc. 210).

⁴⁴ Inf. I: *pe taki me obișnuimó méjt náštmi rúškimi* „asta [numele dat] o obișnuim chiar noi, între ai noștri, ruși“!

Alte arii ucrainene și referințe în [Vrab. 130; Ter. 44; PG, 69; Mos. 140: aici e consemnat numele *Balaja*].

Bredzilo, nume de boi roșii (cu frunte albă) < rom. *Bredzilă*, *Brezilă* (DA; SFC II, 159, IV, 62). Vezi mai sus: *Bredzaia*. Împrumutul merită o discuție aparte. Vocala finală neaccentuată din suf. rom. *-ilă* a trecut la *-o* în graiurile huțule prin atracția suf. ucr. *-lo* (cu diverse variante: *-ilo -álo*; *-élo*; *-áilo*, *-óilo*) din antroponimele huțule ca *Fércalo*, *Ponépalo*; *Gaurélo*, *Curélo*; *Mixáilo*, *Samoilo* etc. (cf. și apelativele *cúrcalo* „izvor (cu jgheab)“, *córnelo* „cerneală“, *colotélo* „toacă“ etc.)⁴⁵. (Cf. fenomenul morfologic al adaptării împrumuturilor vechi slave în română: cislo < cislă ș.a.). Pentru funcțiile în română ale suf. *-ilă* (v.sl.) și referințe privind extensiunea și funcțiile sale în limbile slave cf. SFC II, 170 – 178.

Bujóra, rar: *Bujór*, nume de boi roșii în întregime⁴⁶ < rom. *Bujódra*, *Bujóra* (deși monoftongarea diftongului rom. *oa* este generală în împrumuturi), *Bujór*, nume de vaci și boi (Sd., Br. I, 328; Pașca I, 355; TG, 149; Brn. 174; Pătrș. 113).

Džoian < rom. dial. *Gioján* (*Joján*), nume de bou fătat joia. Vezi sus: *Džoiana* și atestările date acolo.

Florián < rom. *Florégán*, nume de bou bălțat sau născut la Florii (DA; SFC II, 97; Brn. 175; Pătrș. 115; cf. Pas. 253, 304). Pentru derivat, vezi mai sus: *Florica* („(bou) înflorat (alb cu negru)“).

Míndrílo < rom. *Míndrilă*, nume de boi (Pașca I, 363; Pas. 330; Lx. R., I 61 – Vaslui; Pătrș. 112; SFC II, 159).

Padurián < rom. *Pădureán* (TG, 150; Pașca I, 366; Brn. 174).

Țintílo, nume de bou țintat în frunte < rom. *Țimilă*, antroponim devenit zoonim, cf. și *Țintea*, *Ținteș*, *Țintoiu* (CQ), *Țintatu* (Pas. 283) și similarele *Cotocilă*, *Cufurilă*, *Negrilă*, *Zorilă*, *Urechilă*.

Zorilo < rom. *Zorilă*, nume dat vițelului (boului) fătat în zori de zi (CADE; SFC II, 150; Pas. 330; Brn. 171; Pătrș. 115). Vezi, mai sus, *Zoriena*. Totuși zoonimul huțul rămîne neclar pentru huțuli.

Vașil, **Vașili** < rom. (antrop.) *Vașile* (dial.), transferat la nume proprii pe teren huțul probabil. Var.: *Vașilia*, cu finala *-a* prin influența numelor feminine, *Vașili* (V). Transformarea siflantei *s* în șuierătoarea *ș* s-a putut produce din rațiuni semantice, pentru a deosebi omonimele (ucr. *Vasël*). În unele graiuri ucrainene, dar nu huțule, siflantele muiate *s'*, *z'* se rostesc nu apical, ci dorso-palatal, aproximativ ca sunetele poloneze *ś*, *ź*, confundându-se chiar cu șuierătoarele *ś*, *ź* (bésida > bésida). Unii au văzut

⁴⁵ Cf. tratamentul formantului *-el* „zeu“ din numele vechi ebraice (Gavriil, Daniil, Mixail, Samuil) în rusă: *-iil*, păstrate astfel numai de biserică, în limba vorbită *-elo* (*Danelo*), *-ilo* (*Samoilo*) etc. Originea suf. rusesc *-elo* (*Tomelo* ș.a.) nu e lămurită. V. A. Nikonov, în *Onomastika*, Moscova, 1969, p. 66–68.

⁴⁶ Aici, ca și în alte părți, precizarea „semantică“, când există și când e dată imediat după cuvântul-titlu, aparține și justifică zoonimul huțul și nu etimonul românesc.

aici o influență poloneză⁴⁷. În com. Moldovița a fost demult un întreg „cartier” polon⁴⁸.

4. Nume de cabaline

Balán, nume de cai albi. Vezi II. 3.

Dereș, nume de cai suri. În ucraineană subst. *dereș* e considerat ca maghiar [Mos. 157]. La huțuli e foarte posibilă sursa românească, *Dereș*, nume de cai, iepe, boi (Pașca I, 358; TG 150; ALRM s. n., h. 178, 179; Pătrș. 110). În alte graiuri, și der.: *dereșovăței*, -a, -e „(despre cai) sur sau roșcat” [Mos., I. c.].

Dútu < rom. *Dútu*, și nume de cai, rezultat din antrop. *Rădútu* prin afereză (CO). La huțuli există un zoonim paralel, *Dúto*, creat analogic, din antrop. ucr. (dim.) *Fedúto*.

Cóca. Vezi II. 2.

Cocúța. Vezi II. 2.

Lipițan, subst. comun și nume propriu pentru cai „albiți de bătrînețe” < rom. *Lipițan* (cf. și *Lipițoiu*; *Lipițana*, nume de iapă) (Pașca I, 362 Pătrș. 117).

Múrga < rom. *Múrga*, și nume de iapă (Pătrș. 110). Vezi II. 2.

Piția < rom. *Pița*, nume de vite (Pătrș. 117, și var. *Pițiloi*, *Pițiluca*; CO: *Pița* – antrop. mold., *Pițu*, *Piță* < poreclă *piță*, nume de vite la ciobani; Udr. 205: *Piță* poreclă dată „unui om slab, nevolnic, prăpădit”; Pașca I, 153: *Pițu*, nume de cal). La huțuli, și poreclă pentru femei.

Púica, nume de alintare < rom. *Púica*, nume de iapă, ca și de oaie, bivoliță (masc. *Púiu*, nume de cal, taur) (Pașca I, 366; Lx. R. I, 15).

Rójba < rom. *Rójba* (Pașca I; ALRM s. n., II, h. 282; Pătrș. 110; Brn. 175). Și nume comun depreciativ pentru femei.

Rójban 1° nume de cal bătrîn; 2° supranume < *Rójba* + suf. -an.

Restul numelor notate sînt: *Bráun*, *Búbi(c)*, *Cigan*, *Dzîna*, *Fucs*, *Iánuș* (< pol. Janusz?; rom. Ianuș, var. a lui Ianoș < magh.? CO)⁴⁹, *Casiján*, *Cóșco* și *Cóșc*, *Cócoș*, *Liza*, *Ples*, *Șîman* și *Zúgra* (<?), multe din germană și existente și la români ca nume de cai.

⁴⁷ J. Ziżyński, *Opis fonetyczny języka polskiego*, Kraków, 1932, p. 85.

⁴⁸ Pentru această rubrică, inf. III, „cel mai bilingv” dintre ceilalți, a conchis că numele de boi sînt puține, întrucît se dau după culoare [!:] și că diferențe în acest sens nu există între huțuli și români: *iki emha u uoloș, taki i u nas* „ce nume sînt la români sînt și la noi” [!].

⁴⁹ Invocarea specială, aici și în alte cazuri, a unor forme românești nord-vestice nu e întâmplătoare. Românii de acolo au venit primii în contact cu strămoșii ucrainenilor carpațici, iar în valea Moldoviței au ajuns și s-au stabilit, în mai multe rînduri, coloniști ardeleni și maramureșeni.

5. Nume de ciini

Balán, nume de ciine alb (Pașca I, 353; Scrib.). Vezi II. 3. și 4.

Beléi, nume de ciine alb < rom. *Belei* „id.“ (Pas. 312; DA; cf. *Albei* Pătrș. 112). Și supranume masculin (cu der.: *Beleiuc*, *Beleiucoc*). Formațiile ucr. în *-ei* sînt extrem de rare. În [Rudn. II, 100] ucr. vestic *beléi* e dedus, contrar sensului „larvă de cărăbuș“, din rom. *bălai*!

Buluméi < rom. *Buluméi*, nume propriu în Muntenia (CO, s. v. *Bolum*), Ucr. *bulimiia* „apetit de lup, nesățios, maladiiv“ (după [Rudn. III, 251], <greacă) nu există la huțulii de aici.

Āobanél < rom. *Ciobănel*, nume, ca și *Cioban*, de ciini (DA; Pătrș.).

Drăgoș < rom. *Drăgoș* (antrop.). Var. huțulă *Drăguș* trebuie să fie o contaminație cu rom. *Drăguș*, dacă nu chiar acesta, dar schimbat.

Dregán, nume de ciine înalt, cu picioare lungi < rom. *Drăgán*, prin contaminare semantică cu huț. *drégla* („cal, ciine) nemernic“ (< rom. dial. *drăglă*, cu der. *dreglăstii* adj. la huțuli) și cu vb. *drégati* „(despre animale mai ales) a da, a izbi din picioare“.

Grivéi < rom. *Grivéi*, nume de ciine peștit (DA; Brn. 175; Pătrș. 112). Der.: *griveistii* adj. „negru cu fișii albe sau roșcate“, prin care s-a „explicat“ de către informatori zoonimul.

Hurmúz < rom. *Hurmúz*, nume de ciine ciobănesc (DA), deși huțulii au apelativul *hurmúz* „mărgea de sticlă“ (< rom. *hurmúz*). Var. huțule *Hormúz* și *hurmúz* se explică tot prin română (*Hormúz* și *hormúz*).

Lăbuș < rom. *Lăbuș*, var. a lui *Lăbúș*, nume de ciine cu labe mari (DA; Dan, 22; Sto. 64; Pașca II, 38; etc.). Și supranume pentru bărbați, rămas, ca și zoonimul omonim, în ciuda huț. *lába* (< rom. *lăbă*), fără transparență semantică pentru huțuli.

Lúpu < rom. *Lúpu* nume de ciine (Sto. 64; Brn. 175; Pătrș. 113). După inf. II, „așa se numeau ciinii pădurarilor de odinioară“ [?].

Mardžél (V. III) < rom. *Mărgél*, cf. zoonimele *Mărgelaș*, *Mărgeluț*, ca și *Simbătel*, *Zorel*, nume de ciini (Pătrș. 114, 115; cf. CO).

Sírbu < rom. *Sírbu*, nume de ciine (Pașca I, 367).

Tárcuș, nume de ciine târcat < rom. *Tárcuș*, idem (Dan. 22; Pătrș. 112; Scrib.; cf. Pas. 365).

Tígru (rar și recent; III, V) < rom. *Tígru* (Brn. 175; Pătrș. 113). Inf. II a oferit numele comun *tigrus* „?“.

Ūrsu < rom. *Ūrsu*, nume de ciini frecvent (Pașca I, 369; Pătrș. 113; Brn. 175). Numele se dă la huțuli ciinilor mari și puternici.

Vokúť, nume de ciine negru, cu alb în jurul ochilor sau invers < rom. *ochiút*, neatestat în lexicografie. Cf., totuși, *okúť*, pl. dim. de la *ochi*, și *okiu* (*vătúu okiu* „vătui alb cu ochiu negru“), (PM, 228). Var.: *Ukúť*; însă *Ūkuș* și *Ūkúș* < ? Cf. și *Búguș* < rom. ?; magh. ?

III La cele spuse în partea I a acestei lucrări, ca și în lucrarea noastră amintită de câteva ori, vom adăuga, aici, în loc de *concluzii*, doar două observații generalizatoare.

Mai întâi, în virtutea substanței lingvistice constitutive a materialului onomastic și a legăturii intime, deși variate ca grad de legătură, a acestuia cu lexicul apelativ al limbii, împrumuturile de nume proprii de la o limbă la alta, în anumite cazuri concrete, pot fi tot atât de însemnate ca și transferul de material lexical apelativ. Credem că în această situație se află materialul prezentat și dezbătut, evident incomplet, în lucrarea de față.

Pe fondul întregii terminologii a domeniului material în discuție, este remarcabil faptul că alte influențe străine (germană, maghiară ș. a.) rămân „periferice“, afectând doar sectoare zoonimice neesențiale (la populația dată, numele de cai și cîini). Singura influență constatată în „miezul“ acestei ramuri (oieritul și creșterea cornutelor) este cea românească (în proporția arătată), aria ei acoperind de fapt tot spațiul lingvistic nord-carpatic.

SIGLE ȘI ABREVIERI

- Arv. = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, București, 1961.
 Brn. = Gr. Brîncuș, *Nume date animalelor domestice*, în „Limba română“, XVI, 1967, nr. 2, p. 169–175.
 CADE = I. A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul limbii române din trecut și de azi (...)*, București, 1931.
 CO = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963.
 DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București; Tomul I (A – B) 1913, partea a II-a (C), 1940; Tomul II, partea I (F – I), 1934, partea II, fasc. 1 (J – Lacustru), 1937.
 Dan = D. Dan, *Stîna la românii din Bucovina. Schiță folclorică ilustrată*, Cernăuți 1923.
 DDA = T. Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*, București, 1963.
 DLR = *Dicționarul limbii române (DLR), serie nouă*, tomul VI, f. 1–14, București, 1965–1968.
 DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958.
 Drăg. = N. Drăganu, *Românii în veacurile IX–XIV pe baza toponimiei și onomastice*, București, 1933.
 Gab. = M. A. Gabinschi, *Contribuții la studiul comunității lexicale ucraino-balcanice*, în „Vostocinoslaviano-moldavskie iazikovîe vzaimootnoșeniia“, II, Chișinău, 1967, p. 117–147.
 Hl., Lz. = K. I. Halas, M. P. Lezanet, *Do petannia pro valasku kolonizačiiu*, „Tezî dopovidei...“, Ujhorod, 1965, p. 39–46.
 Horb. = O. Horbatsch, *Dialektnei slovnék pîvnicino-dobrugianskoï hovirki s. Verhniï Dunaveï bilîa Tulci*, München, 1965.
 HrS = *Slovar ukrainskoï movi*, I–IV, Kiev (1907–1909), sub red. lui B. D. Hrinchenko, reimpr. Kiev, 1958–1959.
 ILR = *Istoria limbii române*, vol. II, București, 1969.
 KDA = S. B. Bernștein ș. a., *Karpatiskii dialectologiceskii atlas*, (în 2 vol.), vol. II, Moscova, 1967.
 Kob = B. V. Kobilianskii, *Dialekt i literaturna mova*, 1960.
 Lx.R. = *Lexic regional*, București, I, 1960, II, 1967.
 MCD = *Materiale și cercetări dialectale*, I, București, 1960

- Mos. = V. A. Moskovici, *Iz polesskoi terminologii žvetoboznacemii*, în „Polesie (...)“, Moscova, 1968, p. 126–161.
- PM = T. Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului*, București, 1915.
- Pas. = G. Pascu, *Sufixele românești*, București, 1916.
- Pașca I = St. Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936.
- Pașca II = Idem, *Glosar dialectal*, București, 1928.
- Pătrș. = Tr. Pătrășcanu, *Nume de animale din județul Alba*, „Limbă și literatură“, XXII, București, 1969, p. 107–120.
- PG = I. Pătruț, *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei*, București, 1957.
- Prec. = E. Precup, *Păstoritul în munții Rodnei*, Cluj, 1926.
- Ros. = Al. Rosetti, *Istoria limbii române. V. Limbile vecine*, București, 1966.
- Rudn. = J. B. Rudnețkii, *An Etimological Dictionary of the ukrainian language*. Winnipeg, f. 1–9. 1962–1970.
- Russu, = I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, București, 1970.
- Scrib. = A. Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- Șd., Br. = D. Șandru și F. Brinzeu, *Printre ciobanii din Jina*, I: în „Grai și suflet“, V, f. 2, p. 300–350, II: ib., VI, f. 1–2.
- SFC = *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I–IV, București, 1959–1967.
- Sto. = I. Stoian, *Păstoritul în Rîmnicu-Sărat*, în „Grai și suflet“, VI (1934), p. 41–74.
- Șilo = G. F. Șilo, *Ukrainško-rumunski movni zviazki*, în „Vostocinoslavianovostocinoromanskie iazikovie, literaturnie i folklorne sviazki“, Cernăuți, 1956, p. 82–83.
- TG = T. Teaha, *Graiul din valea Crișului Negru*, București, 1961.
- Ter. = L. S. Teresço, *Moldavanizmi v ukrainskikh hovirkach Odeščini*, în „Tezi dopovidei...“, Odesa, 1965, p. 43–44.
- TRDG = H. Tiktn, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. I–III, 1903–1924.
- Trub. = O. N. Trubacev, *Proishozhdenie nazvanii životnih v slavianskikh iazikah*, Moscova, 1960.
- Udl. = R. I. Udler, *Influente reciproce în raioanele periferice*, în *culeg. de sub Gabischi*, p. 170–179.
- Udr. = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*, București, 1967.
- Vinc. I = A. de Vincenz, *Les éléments roumains du lexique houtzoule*. Paris, 1959.
- Vinc. II = Idem, *Le substrat roumain dans les Carpates de Nord*, în *Communications et Rapports du Premier Congrès International de Dialectologie générale...*, Louvain, 1965.
- Vrab. = E. Vrabie, *Influența limbii române asupra limbii ucrainene*, „Romanoslavica“, XIV, 1967, p. 109–198.
- Vuia = R. Vuia, *Tipuri de păstorit la români...*, București, 1964.

LES EMPRUNTS ROUMAINS DANS LA ZOONYMIE HOUTZOULE

RÉSUMÉ

Le matériel que nous présentons est le résultat des enquêtes poursuivies en 1967 et 1968 dans les localités houtzoules de la vallée de la rivière Moldovița (le département Suceava de Roumanie). Le travail comporte 3 parties. Dans la première, on relève le caractère spécial de la zoonymie dans le cadre de l'onomastique et la nécessité de l'étude des emprunts qu'elle en fait. Dans les patois étudiés l'auteur a enregistré 136 noms d'animaux dont 66 (49,2%) ± 3 (2,2%) sont empruntés au roumain et 7 (6,1%) sont des créations houtzoules ayant à l'origine des lexèmes roumains. Par „homonymie“, c'est-à-dire par la

reprise du même nom pour désigner plusieurs espèces d'animaux, le nombre de noms compris dans la première catégorie augmente jusqu'à 70 (51,5%) $\pm$ 3. Le plus et le moins proviennent du manque de certitude quant à la source roumaine de certains zoonymes. On a eu l'intention de motiver la nécessité et la richesse de la zoonymie houtzoule et d'établir des ressemblances et des différences intéressantes entre le système zoonymique houtzoule et roumain. À cet égard, l'auteur présente les zoonymes houtzoules proprement dits en comparaison et interaction avec les zoonymes roumains.

Dans la deuxième partie, nous donnons par ordre alphabétique la liste des mots roumains parmi les noms propres de moutons, de vaches, de boeufs, de chevaux et de chiens. On discute, le plus souvent, des aspects de l'adaptation phonétique, de l'encadrement morphologique et de l'interprétation sémantique des emprunts dans les patois récepteurs. La dernière partie contient quelques conclusions sur l'étendue, le poids de l'influence roumaine dans la zoonymie houtzoule. On souligne spécialement que c'est justement le centre de la branche économique donnée, fondamentale pour la population houtzoule, qui a été soumis à l'influence roumaine. Les autres influences (allemande et hongroise) restent „périphériques“ dans le système zoonymique, ainsi que dans toute la terminologie du pâturage et de l'élevage du gros bétail chez les Houtzoules.